
Show/musical tánc elmélet

A műfaj kialakulása: Zenés színpadi műfaj az ókor óta létezik, azonban a musical őse a daljáték és az operett. Fiatal műfaj, nagyjából a XIX- XX. század fordulóján, az amerikai zenés színházi kultúra létrejöttékor vált önállóvá. A Broadway és a musical fogalma mára összekapcsolódott.

Jellemzése

A musicalt gyakran a modern kor operájának nevezik. Ez a meghatározás azonban nem alkalmas minden zenés színházi darab definiálására, ugyanis vannak úgynevezett zenés darabok és vannak musicalek. A különbség a zenei szerkezet formájában rejlik. Míg a „zenés darab” pusztán azt jelenti, hogy a darabban van néhány zenés betét, dal, különösebb zenei-szerkesztési összefüggés nélkül (tehát ezek a zenei elemek önállóak, ismétlés nélkül, vagy csak kevés ismétlődéssel), az „igazi” musicalben az operához hasonlóan nincs prózai rész, vagy csak nagyon elenyésző, elhanyagolható. A másik struktúrabeli elem az, hogy szintén az operához hasonlóan a zene szerkesztve van, operaszerűen, tehát témák, ciklusok követik egymást, ismétlődnek, és így a zenének önmagán túl, szerkezetileg is üzenete van.

Több mérföldköve is volt fejlődésének: Először a Broadwayen bemutatott dzsesszoperettek, dzsesszmusicalek sikere emelte az égbe a szerzőket és az - akkor már így nevezhető - sztárokat. Cole Porter, Irving Berlin Amerika hőseinek számítottak.

És bár ízig-vérig amerikai műfajról beszélünk, azért meg kell említeni, hogy a Broadwayt (a legendás 42. utca, amiről musical is készült), ahogy Hollywoodot is, a Kelet-Európából bevándorolt, főként zsidó származású producerek tették naggyá. Sok zeneszerző is erről a területről érkezett.

Gershwin megalkotta az első és igazi dzsesszmusicaleket, amelyeket dzsesszoperának is szoktak nevezni. Ilyen például a Porgy & Bess.

Leonard Bernstein és Stephen Sondheim West Side Story-ja (1957) újabb nagy dobása volt műfajnak: az akkor még eszeveszetten modernnek számító, vad, táncos- énekes darab épp úgy keltett visszatetszést, mint ahogy hatalmas sikert is, ma már ez számít az első igazán modern musicalnek.

Ezek után következett Galt MacDermot kortársakra döbbenetes hatású műve, a Hair (1969), az első musical, mely szinte kizárólag beat- és rockzenére épül, s mely hamar kultusszá lett. A rockmusicalek közül mind igényességben, mind népszerűségben csak az 1971-es Godspell (Stephen Schwartz), az ugyanazon évben bemutatott Jesus Christ Superstar (Webber, ld. lejjebb), a valamivel könnyedebb Grease (1972) és az utolsó klasszikus rockmusicalnek tekintett The Wiz (1975) mérhető hozzá.

Ezzel párhuzamosan a John Kander - Fred Ebb szerzőpáros hatalmas sikerre vitte a Cabaret-t, mely valamiféle furcsa, szimbiotikus összefüggésben van Lisa Minellivel, aki a korszak és a műfaj ikonja lett. Kevesen tudják, hogy az ő alkotásuk a Chicago is, amelyet a Cabaret után rögtön nem mertek bemutatni, attól félve, hogy a Cabaret világsikere elnyomja a Chicagot. Mindkét darabot Bob Fosse rendező-koreográfus vitte sikerre.

1975-ben mutatták be minden idők talán legjobb és kétségkívül leghíresebb musicaljét, Marvin Hamlisch és Edward Kleban művét, a színészek és táncosok által legnehezebbnek, s talán éppen ezért nem csak a közönség, de a szakmabeliek által is legtöbbször tartott A Chorus Line-t (Tánckar), melynek legendás fináléja, a "One" a műfaj és a szakma jelképévé vált. A Chorus Line kilenc Tony-díjat nyert, többek között a legjobb musical, rendezés, zene és szöveggönyv díját, 1983. szeptember 29-én pedig, mikor a darab a Broadway leghosszabb ideig játszott show-ja lett, a zenés színház történetének egyik legünnepeltebb előadásán, a darab zárójelenetében 338 táncos mozgott egyszerre a Shubert Theater színpadán.

A Chours Line rendezője és koreográfusa, Michael Bennett 1981-ben ismét hatalmas sikert ért el a Dreamgirls színrevitelével.

Andrew Lloyd Webber Evitája (1976) zseniálisan ötvözte a modern zenét a klasszikussal és a latinnal. Szintén korszakalkotónak mondható a Jézus Krisztus Szupersztár, amit először be akart tiltani a Vatikán, mert istenkáromlásnak érezték Jézus életének utolsó szakaszát rockmusicalben bemutatni, majd röviddel ezután rájöttek, hogy nem is rossz „propaganda” ez a katolikus egyháznak. A Macskák (1981) pedig már egy modern jövőre nyit modern hangszerelésével és újfajta - azóta se utáztott - szerkesztésével. Csak a szintén Webber mű, Az Operaház Fantomja (1986) tudta "lenyomni", 2006 óta ez a valaha leghosszabb ideig játszott darab a Broadwayn, a maga csekély 20 évével.

A nyolcvanas években alkotott a Boubli-Schönberg páros, akik azóta is egyike a legkomolyabban vehető műfaj-teremtő szerzőknek. A Nyomorultak és a Miss Saigon iskolapéldája annak, hogy hogyan kell kiegyensúlyozottan és ízlésesen szinte új műfajt teremteni.

A Fame (Hírnév) ajtót nyitott az igazán modern zenei műfajoknak a színházba való integrálására- azonban ezek popularitása elég veszélyes a műfajra.

A kilencvenes években a Rent újabb mérföldkő volt: ez a darab bebizonyította hogy egy modern hangzású darab nagyon is foglalkozhat komoly, sorsfordító dolgokkal- tárgyalhat valós emberi problémákat.

Szintén a kilencvenes években indult el a pop-musical, amely azóta is sokat vitatott a műfajon belül. Bár ezek a darabok zeneileg nem mondhatók különösebben bonyolultnak, vagy speciálisnak, gyakran egy zenés darab szintjén tagolják a művet, mégis, sikerült megismételni velük a musical minden eddigi korszakának első nagy közönségsikereit.

Más részről pedig leginkább a műfaj ezen ága problémás szórakoztatóipari szempontból. Ugyanis a mai napig állandó vita folyik arról, hogy a színháznak inkább szórakoztatnia, vagy inkább láttatnia, nevelnie kell. Azonban a pop-musicalnek iszonyatos bevételeket, közönségsikereket hoznak, tehát a színházaknak alapvető érdeke, hogy játszanak ilyeneket, még ha mások - vagy esetleg a saját szakembereik is - a musical műfaj súlyos válságát látják benne, és attól félnek hogy a konstruktív, önálló musical, mint műfaj eltűnik, és helyette csak a közönség igényeit kielégítő, látványos, ám semmitmondó show-k maradnak a színpadon. Mivel a pop-musical még elég fiatal műfaj, mégsem lehet előre megmondani, hogy néhány év múlva mivé alakul.

A zenés színház világában egyre erősödően van jelen a művészet és az üzlet közti érdekfeszültség. Ez komolyan beleszól a musical világába, fejlődésébe.

A musical mint műfaj

A musical nem zenei, hanem formai műfaj. Bár vannak olyan szerzők, akik a sajátos formai-zenei struktúrával lassan külön zenei világot alakítanak ki, amely se nem komolyzene, se nem könnyűzene, hanem leginkább valamilyen modern zene klasszikus hangszerelése szimfonikus zenekarra, de mivel ez a világ ezernyi szerzői közt ez egyáltalán nem egységes, nem nevezhetjük műfajnak. Vannak modern hangzású, popzenére hasonlító darabok, és vannak klasszikus hangzású, inkább komolyzenei, de mégsem komolyzenei darabok. Kidolgozásuk és specifikusságuk miatt leginkább ezeket a darabokat lehet műfajteremtőnek nevezni, például Schönberg: Nyomorultak című műve a legalkalmasabb arra, hogy elgondolkodjunk azon, vajon a musical önálló zenei műfajnak nőtte-e ki magát. Mert bár nem mondható modernnek a hangzás, mégis, aki ért a zenéhez, nem tudja hova besorolni a darab zenei világát. A pop-rock musicalekkel szemben tehát ez az az ág, ami zeneileg jóval önállóbb, konstruktívabb.

Műfaji és formai sajátosságok

A musical formai műfaj. Bár ebben nincsenek megkötések mint például az operettben, ahol a szerepfigurák külön kategóriákat állítanak fel (például szubrett, bonviván), mégis vannak többnyire általánosnak mondható szerepkörök. Azonban léteznek olyan operai szerkezetű, klasszikus hangszerelésű musicalek, amelyek elgondolkodtatóan saját zenei világgal rendelkeznek.

Musical Magyarországon

A musical műfaja mindig is nagy sikernek örvendett Magyarországon. Több tucat kiváló magyar mű és rengeteg ötletgazdag alkotó a bizonyítéka ennek, akik iránt mindig is érdeklődtek külföldről. Akárcsak az újhullámos előadások, úgy az évtizedekkel ezelőtt írt és játszott darabok is hatalmas sikernek, nagy népszerűségnek örvendnek. Komoly szerepet játszottak ebben a dalszövegfordítók, a kezdetekben Zsüti (G. Dénes György), majd Miklós Tibor, aki magyar musicalek szövegének is a szerzője, és a legifjabb generációból Galambos Attila.

A legismertebb musicalek, a teljesség igénye nélkül:

- George Gershwin: Porgy & Bess
- Lerner-Leowe: My Fair Lady
- Rodgers-Hammerstein: A muzsika hangja
- Jerry Herman: Hello, Dolly!
- Leonard Bernstein és Stephen Sondheim: West Side Story
- Galt MacDermot: Hair
- Stephen Schwartz: Godspell
- John Kander - Fred Ebb: Cabaret, Chicago
- Marvin Hamlisch--Edward Kleban: Chorus Line
- Andrew Lloyd Webber: Evita, Jézus Krisztus Szupersztár, Macskák, Operaház Fantomja
- Boublil-Schönberg: Nyomorultak, Miss Saigon
- Charlie Smalls: The Wiz
- Steve Margoshes - Jose Fernandez - Jacques Levy: Fame
- Jonatan Larson: Rent
- Steinman-Kunze: A vámpírok bálja
- Elton John: Aida
- Szarka Tamás: Mária
- Presser Gábor-Stevanovity Dusán: A padlás
- Presser Gábor-Adamis Anna: Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról
- Dész László-Nemes István: Valahol Európában
- Dész László-Gesztli Péter: A dzsungel könyve
- Fenyő Miklós-Novai Gábor: Hotel Menthol

Source URL: https://tancolo.pte.hu/en/showmusical_tanc_elmelet